

Omvalspoort 1

Het Anker bij de Kat

Haarlem heeft verrassende straatjes en steegjes. De Omvalspoort is er daar zeker één van. In het midden van de steeg, het wat minder smalle deel, bevindt zich de gevelsteen "Het Anker bij de Kat". De steen is van rond 1700 en in 1967 boven de toegangsdeur van nummer 1 geplaatst.

De gevelsteen heeft hier niet altijd gezeten. Het is een zogenaamde weessteen geweest die via het Frans Hals Museum hier een plaatsje heeft gevonden. Waar de gevelsteen in de eeuwen daarvoor heeft gezeten is niet bekend. Men dacht in eerste instantie aan een gezellige herberg vanwege het knapperende haardvuur en de kat.

In feite is de steen een soort puzzel. Wat je ziet zijn in feite allerlei losse afbeeldingen die op één of andere manier met elkaar een verhaal vertellen. Opvallend daarbij is het grote ouderwetse anker en een zich bij het vuur warmende kat. Verder in de linker bovenhoek het Stadswapen van Haarlem.

Om de puzzel op te lossen bewijst het woordenboek goede

diensten. Daarin staat een gezegde: "Het anker achter de kat werpen". Dit betekent dat een zeemansbestaan ten einde was gekomen. Er was genoeg verdiend om het zeemansbestaan vaarwel te zeggen. Hierbij is de kat een in het water staande meerpaal waar het anker omheen kon worden gelegd als het schip werd afgemeerd. Ook op de gevelsteen ligt de hand van het anker om en achter de kat. Het haardvuur zal de huiselijkheid betekenen. Opmerkelijk is dat de gevelsteen van oudsher "Het anker bij de kat" heet in plaats van "achter".

Leuk om te weten is nog dat de term katten ook werd gebruikt voor het binnenhalen van de grote ankers. Een hulpmiddel daarbij was de kat-rol. Dat woord was typisch voor landrotten. De zeelui noemden het een bloktakel, die werd gebruikt om het anker onder bijvoorbeeld de boegspriet te hijsen. Waarschijnlijk komt hier het gezegde vandaan: "Een kat op het anker zetten" = leven van verdiend geld.

De huizen in het poortje hebben er lang verwaarloosd bij gestaan. Het ademde beslist niet de sfeer die er nu is (de foto is van 1966). Het verval is tot staan gebracht door een in 1966 gestarte zorgvuldige restauratie van de nummers 1, 3 en 5 door de bouwkundige W. Ter Metz. Ook de gemeente werkte mee door hier lantaarns in oude stijl aan te brengen. De eeuwenoude gevelstenen dragen bij aan een pittoreske sfeer en zijn in 1967 van de gemeente in bruikleen verkregen van het Frans Hals Museum.

Meer bijzonderheden zijn te vinden in het boek "Gevelstenen van Haarlem" geschreven door Peter van Graafeiland en Theo

Bottelier. Peter van Graafeiland is bezig een vernieuwde versie voor te bereiden.

Bron: Jaarboek 1966 Vereniging Haarlem – Monumentenzorg in 1966
Noord Hollands Archief